

Afsoning i hjemmet

En forløbsanalyse vedrørende fodlænkeordningen

DAVID W.M. SORENSEN & BRITTA KYVSGAARD
JUSTITSMINISTERIETS FORSKNINGSKONTOR
JANUAR 2009

Indholdsfortegnelse

1. Sammenfatning	3
2. Indledning	4
3. Lovgivningen	4
4. Ordningens betingelser, vilkår og procedurer	6
4.1 Den indledende visitation af potentielle sager	6
4.2 Ansøgningsfrister for afsoning i hjemmet	7
4.3 Vurdering af egnethed til afsoning i hjemmet	7
4.4 Vilkår for afsoning i hjemmet	8
5. Undersøgelsens data	8
5.1. Data fra kriminalforsorgens klientsystem	8
5.2. Spørgeskemaundersøgelse	9
6. Karakteristik af undersøgelsespopulationen	10
7. Oversigt over forløb	11
7.1. Varighed af forløbet	13
8. Trin i forløbet	14
8.1 Ansøgere og begrundelsen for ikke at ansøge	14
8.2. Afslag på ansøgning om at afsoning i hjemmet	16
8.3. Tilbagekaldelse af tilladelse til at afsoning i hjemmet	17
8.4. Afbrydelse af afsoning i hjemmet	17
8.5. Det samlede forløb	18

1. Sammenfatning

Med henblik på at få information om, hvor stor en del af de potentielle fodlænkeafsonere der påbegynder og gennemfører en strafafsoning i hjemmet, og hvilke forhold der har betydning herfor, er der gennemført en undersøgelse af forløbet fra, at et informationsbrev om muligheden for hjemmeafsoning sendes ud de dømte, og til afsoningen i hjemmet er afsluttet. Baggrunden for den selektion og det bortfald, der sker under dette forløb, er også belyst.

Undersøgelsen er baseret på oplysninger fra kriminalforsorgens klientsystem og fra en spørgeske- maundersøgelse blandt domfældte, som kunne, men ikke har ansøgt om afsoning i hjemmet.

Undersøgelsen tyder på, at omkring en tredjedel af de dømte, der opfylder den del af kriterierne, der angår alder og straflængde, ikke får tilbud om at afsone i hjemmet, idet de frasorteres ved den indledende screening. Dette kan skyldes, at den dømte er varetægtsfængslet eller afsoner en straf, eller at vedkommende er idømt flere straffe, som tilsammen overskrider grænser på fængsel i 3 måneder.

Undersøgelsen viser videre, at to tredjedele af dem, der tilsendes et informationsbrev om muligheden for at afsone i hjemmet, ansøger kriminalforsorgen herom. En stor del af dem, der ikke ansøger, begrundes det med, at vilkårene for hjemmeafsoning er for stramme eller uacceptable, herunder at de ikke ønsker at blande familie og/eller arbejdsplads ind i afsoningen. Der er endvidere mange, der oplyser, at de ikke har fået ansøgt i tide, at de ikke har modtaget informationsbrevet, og/eller at de ikke har ansøgt, fordi de ikke mente, de opfyldte kriterierne for at afsone i hjemmet. En revision af informationsfolderen om fodlænkeordningen vil muligvis kunne få flere til at ansøge.

Tre fjerdedele af dem, der ansøger, findes egnede til afsoning i hjemmet. Begrundelsen for ikke at blive fundet egnet til afsoning i hjemmet er hyppigst, at den dømte har en verserende sag, er varetægtsfængslet el.lign., at vedkommende ikke har villet deltage i en personundersøgelse eller egnethedsvurdering, eller at vedkommende i øvrigt er fundet uegnet til afsoning i hjemmet. Godt hvert tiende afslag er begrundet i for sen ansøgning.

Af dem, der får tilladelse til afsoning i hjemmet, påbegynder langt de fleste – 95 pct. – afsoningen i hjemmet. Forinden er der nogle få af klienterne, der fortryder, ligesom kriminalforsorgen i nogle få tilfælde tilbagekalder tilladelsen.

Endelig viser undersøgelsen, at 93 pct. af dem, der påbegynder afsoningen i hjemmet, gennemfører dette uden problemer. I de fleste af de tilfælde, hvor afsoningen i hjemmet afbrydes, skyldes det, at den domfældte har overtrådt vilkårene.

Samlet set er det 43 pct. af alle dem, der får et informationsbrev om fodlænkeordningen, som gennemfører en afsoning i hjemmet.

2. Indledning

Denne forløbsundersøgelse omhandler afsoning med elektronisk fodlænke i hjemmet. Sigtet med undersøgelsen er at belyse, hvor stor en del af de potentielle fodlænkeafsonere der reelt påbegynder en afsoning i hjemmet, og hvor stor en del der gennemfører afsoningen i hjemmet.

Information om forløbet starter med oplysning om, hvor mange der tilsendes et informationsbrev om muligheden for at afsones i hjemmet. Næste skridt er spørgsmålet om, hvor mange der ansøger om at afsones i hjemmet. På baggrund af denne ansøgning kan kriminalforsorgen beslutte at tillade afsoning i hjemmet eller give afslag herpå. Forløbsanalysen slutter med oplysning om, hvor mange af dem, der gives tilladelse til afsoning i hjemmet, der gennemfører dette.

I analysen indgår også oplysninger om begrundelser for ikke at ansøge om at afsones i hjemmet samt kriminalforsorgens begrundelser for at give afslag, tilbagekalde en tilladelse eller afbryde en påbegyndt afsoning i hjemmet.

3. Lovgivningen

Inspirationen til indførelse af lov om fuldbyrdelse af straf på bopælen kommer især fra Sverige. I Sverige har man gennem en årrække haft gode erfaringer med en ordning, hvor den dømte kan udstå kortere ubetingede fængselsstraffe på bopælen under intensiv overvågning og elektronisk kontrol. Ordningen blev indført som forsøgsordning i Sverige i 1994 og gjort permanent i 1999. Senere er det sket en udvidelse, så ordningen i dag også giver mulighed for, at indsatte med længerevarende straffe kan afsones den sidste del af straffen på bopælen.

Svenske undersøgelser viser, at der er et markant lavere recidiv for de spiritusbilister, der har afsonet i hjemmet, i forhold til dem, der har afsonet i fængsel, men dog ikke for de andre strafafsonere. Endvidere påvises, at ordningen er mindre udgiftskrævende end straffuldbyrdelse i fængsel, og at der også er samfundsøkonomiske fordele ved, at den dømte under strafudståelsen kan fortsætte i sit job og dermed undgå indkomstbortfald.

I de danske lovforslag fra 2004-2005 og den første lov fra 2005 er de positive svenske erfaringer tillagt stor vægt.¹ Med loven indførtes en ny afsoningsform, idet der hermed blev muligt at afsones en ubetinget straf på bopælen frem for i fængsel eller arresthus. Under fuldbyrdelsen skal den dømte bære en sender om anklen, en såkaldt elektronisk fodlænke, og fuldbyrdelsen sker under intensiv overvågning og kontrol. Denne første lov om hjemmeafsoning gav færdselslovovertrædere med ubetingede straffe på indtil tre måneder mulighed for at udstå deres straf på bopælen.

¹ Lovforslag nr. 147 af 15. december 2004 og lovforslag nr. 12 af 23. februar 2005. Lov nr. 367 af 24. maj 2005.

Lovforslaget om en fodlænkeordning blev fremsat samtidig med et lovforslag om skærpelse af straffen for spirituskørsel og kørsel i frakendelsestiden. Dette ville indebære en vækst i antallet af korte ubetingede frihedsstraffe, og indførelsen af fodlænkeordningen blev i den forbindelse set som hensigtsmæssig. Det viste sig imidlertid, at ordningen for færdselslovsovertrædere ikke blev anvendt i særligt stort omfang, idet der ikke var så mange, som ventet, der anmodede om at kunne afsone i hjemmet.

Høringssvarene i forbindelse med fremsættelsen af lovforslaget vedrørende fodlænkeordningen i 2005 viste, at der var udbredt interesse hos Retsudvalget såvel som landets retter, politi, kriminalforsorgen m.fl. for at udvide ordningen til at omfatte også andre grupper af dømte.²

I forlængelse heraf fremsatte justitsministeren allerede samme år, 30. november 2005, et forslag om at udvide ordningen til at omfatte unge, der var under 25 år på gerningstidspunktet.³ Fodlænkeordningen blev på daværende tidspunkt angivet som værende fuldt etableret og velfungerende personalemæssigt og organisatorisk. Det fremgår af lovforslaget, at det er et led i regeringens samlede indsats mod ungdomskriminalitet, idet formålet er at åbne muligheden for, at unge, som skønnes egnede, kan afsone på bopælen, så de kan passe deres job eller uddannelse, mens de afsoner straffen. Det fremhæves således i lovforslaget, at ordningen kan sikre bevarelsen af den tilknytning til arbejdsmarkedet eller uddannelsessystemet, som den unge måtte have. Videre nævnes, at ordningen dermed kan forbedre den unges muligheder for at opnå varig tilknytning til arbejdsmarkedet og medvirke til en reduktion i recidivrisikoen.

Loven med denne udvidelse af fodlænkeordningen blev vedtaget 19. april 2006 og trådte i kraft den 21. april 2006.⁴

Igen i 2008 blev der vedtaget en lov, som udvidede fodlænkeordningen, idet alderskravet blev fjernet.⁵ I forbindelse med gennemførelse af en strafskærpelse for overtrædelse af lovgivningen om våben og eksplosivstoffer i 2008 blev der dog indført en undtagelse, således at personer, der er idømt fængselsstraf i indtil 14 dage for overtrædelse af denne lovgivning, ikke gives mulighed for afsoning i hjemmet, bl.a. under henvisning til den ressourcemæssige belastning, det ville påføre kriminalforsorgen. De pågældende kan dog få tilladelse til at afsone i hjemmet, såfremt fængselsstraffen tillige er idømt for overtrædelse af anden lovgivning, og overtrædelsen af lovgivningen om våben og eksplosivstoffer ikke har influeret væsentligt på straffens længde.⁶

Begge disse love trådte i kraft 1. juli 2008.

² Kommenteret høringsoversigt vedrørende forslag til ændring af lov om fuldbyrdelse af straf m.v. af 22. februar 2005.

³ Lovforslag nr. 86 af 30. november 2005.

⁴ Lov nr. 304 af 19. april 2006.

⁵ Lov nr. 496 af 17. juni 2008.

⁶ Lov nr. 500 af 17. juni 2008.

4. Ordningens betingelser, vilkår og procedurer

Fodlænkeordningen er en frivillig ordning. Det betyder, at det er den dømte, der beslutter, om vedkommende ønsker at komme i betragtning som hjemmeafsoner. Ønskes det, skal vedkommende – efter at have modtaget et informationsbrev fra kriminalforsorgen om muligheden for at afsone i hjemmet – sende en ansøgning herom. Derefter vurderer kriminalforsorgen, om vedkommende er egnet til hjemmeafsoning.

Inden informationsbrevet sendes til den dømte, er der dog foretaget en første screening.

4.1 Den indledende visitation af potentielle sager

Sagerne om afsoning i hjemmet visiteres af Direktoratet for Kriminalforsorgen, idet ikke alle, der opfylder de formelle krav vedrørende straffens længde, får et tilbud om at ansøge om afsoning i hjemmet.

Undtaget er således personer, der ud over den aktuelle dom har en uafsonet dom, dog kun såfremt dommene sammenlagt giver en straf, der overstiger fængsel i 3 måneder.⁷ Det samme er tilfældet for domfældte, der er indsat til strafudståelse, eller som er varetægtsfængslet.

Ifølge reglerne om afsoning i hjemmet er det desuden en betingelse, at personer, der tidligere har afsonet en fængselsstraf på bopælen i elektronisk fodlænke, ikke inden for de seneste to år forud for idømmelsen af den straf, som ansøgningen vedrører, er idømt højere straf end bøde.⁸

For dømte under 18 år gælder der særlige regler. I stedet for at få tilsendt et informationsbrev med oplysninger om at kunne ansøge om at afsone i hjemmet indkaldes de unge til en samtale med Kriminalforsorgen i Frihed, hvor de informeres om såvel muligheden for anbringelse i medfør af straf-fuldbyrdeslovens § 78, stk. 2, som muligheden for strafudståelse på bopælen. Kriminalforsorgens beslutning om egnet afsoningsform i relation til unge lovovertrædere under 18 år træffes i et tæt samarbejde med de sociale myndigheder.⁹ Kriminalforsorgen skal altså i samarbejde med de sociale myndigheder vurdere, om betingelserne for afsoning på bopælen er opfyldt, herunder om tilladelse til afsoning skal nægtes, fordi denne afsoningsform som følge af den unges forhold ikke findes hensigtsmæssig.

Alle øvrige dømte, der opfylder betingelserne vedrørende straflængde for afsoning i hjemmet, får tilsendt et informationsbrev fra kriminalforsorgen om denne mulighed.

⁷ Vejledning nr. 37 af 30. juni 2008 om fuldbyrdelse af straf på bopælen under intensiv overvågning og kontrol (vejledning om strafudståelse på bopælen).

⁸ Straff fuldbyrdeslovens § 78 b.

⁹ Vejledning nr. 37 af 30. juni 2008, op.cit.

4.2 Ansøgningsfrister for afsoning i hjemmet

I det brev, der sendes til den dømte med oplysning om muligheden for at søge om at udstå straffen på bopælen, er der vedlagt en pjece med generelle oplysninger om straffuldbyrdelse på bopælen.

Der gælder visse frister for ansøgningen. Den overordnede regel er, at kriminalforsorgen inden 14 dage fra datoen for informationsbrevet skal have modtaget en ansøgning fra den dømte, for at straffuldbyrdelsen udsættes, indtil der er truffet afgørelse om, hvorvidt ansøgningen kan imødekommes. Hvis ansøgningen modtages efter denne frists udløb, og særlige grunde taler derfor, kan kriminalforsorgen dog beslutte, at ansøgningen skal have opsættende virkning.

For personer, der er dømt efter straffelovens § 119, § 123, § 216, §§ 244-246, er ansøgningsfristen 7 dage fra datoen for informationsbrevet fra kriminalforsorgen.

4.3 Vurdering af egnethed til afsoning i hjemmet

Efter at kriminalforsorgen rettidigt har modtaget den dømtes ansøgning, sendes ansøgningen til tilsynsmyndigheden med anmodning om, at der udarbejdes en indstilling i sagen. Samtidig orienteres den dømte om, at ansøgningen har opsættende virkning.

Vurderingen af egnethed til afsoning i hjemmet baseres på, om ansøgeren opfylder følgende betingelser:

Det er for første en betingelse, at afsoneren har en passende bolig, og at boligforholdene rent praktisk tillader, at strafudståelsen kan finde sted under overvågning og kontrol. Boligen må derfor ikke være af midlertidig karakter som f.eks. herberg eller hotel.

Det er for det andet en betingelse, at afsoneren har beskæftigelse i form af uddannelse, arbejde eller lignende. Beskæftigelsen skal som udgangspunkt have et tidsmæssigt omfang af minimum 20 timer ugentligt. Hvis den dømte er uden beskæftigelse, kan aktivering på et af kriminalforsorgens godkendte samfundstjenestesteder opfylde beskæftigelseskravet.

Tilladelse til hjemmeafsoning betinges endvidere af, at familiemedlemmer og andre personer over 18 år med samme bopæl som den dømte giver samtykke til, at staffen kan udstås på den fælles bopæl. Samtykke er nødvendigt, idet der under afsoningen skal installeres elektronisk overvågningsudstyr og gennemføres uanmeldte kontrolbesøg, hvorfor tilsynsmyndigheden skal have adgang til boligen.

Afslag på udståelse af straf på bopælen kan endvidere gives, hvis det konkret vurderes, at afsoning hjemme ikke er hensigtsmæssig på grund af den dømtes forhold, herunder formodning om, at afso-

neren vil overtræde vilkårene. Vurderingen kan bl.a. bero på, at den dømte tidligere har overtrådt vilkårene i forbindelse med tilsynsforløb eller har et massivt misbrug af narkotika eller alkohol.

Det er Direktoratet for Kriminalforsorgen, der afgør, om den dømte kan afsone i hjemmet.

4.4 Vilkår for afsoning i hjemmet

Ud over betingelserne for at få tilladelse til at afsone i hjemmet er der i loven fastsat en række vilkår for selve afsoningen. Disse vilkår skal accepteres og overholdes af den dømte.

Som vilkår fastsættes, at der ikke må begås strafbare forhold under afsoningen, og at den dømte kun må forlade sin bopæl for at deltage i de aktiviteter, som tilsynsmyndigheden fastlægger tid og sted for. Det er desuden et vilkår, at den dømte deltager i et undervisningsforløb hos kriminalforsorgen. Undervisningen har til formål at forbedre den dømtes muligheder for at leve en kriminalitetsfri tilværelse. Endvidere stilles der krav om, at den dømte ikke bruger rusmidler under afsoningen af dommen, og at vedkommende ikke helt eller delvis udebliver fra sit arbejde, sin uddannelse el.lign. Endelig skal den dømte acceptere uanmeldte kontrolbesøg på bopælen og opkald per telefon og skal holde tilsynsmyndigheden underrettet om forhold af betydning for straffuldbyrdelsen på bopælen. Andre vilkår, der findes hensigtsmæssige, kan fastsættes.

Hvis de fastsatte vilkår overtrædes, indberettes det til Direktoratet for Kriminalforsorgen. Direktoratet har kompetencen til at tilbagekalde tilladelsen til afsoning i hjemmet, og afsoneren vil i sådanne tilfælde blive overført til fortsat afsoning i fængsel eller arresthus.

5. Undersøgelsens data

Undersøgelsen er baseret på data fra to kilder, dels oplysninger fra kriminalforsorgens klientsystem, og dels fra en spørgeskemaundersøgelse blandt de domfældte, som ikke har ansøgt om afsoning i hjemmet.

5.1. Data fra kriminalforsorgens klientsystem

Undersøgelsens primære datakilde er kriminalforsorgens klientsystem. Herfra er der indhentet oplysninger om domfældte, der i perioden 1. august 2006 til 31. juli 2007 har modtaget et informationsbrev fra kriminalforsorgen om muligheden for at ansøge om afsoning i hjemmet. Periodens starttidspunkt er bestemt af, at registreringen i kriminalforsorgens klientsystem af forløb inden for rammerne af fodlænkeordningen, påbegyndtes 1. august 2006.

I forhold til den omtalte lovgivning og de ændringer, der er gennemført, betyder tidsafgrænsningen, at undersøgelsen omfatter samtlige færdselslovovertrædere, der er idømt en straf på maksimum 3

måneder, samt øvrige domfældte med en tilsvarende maksimal strafflængde, men som var ikke fyldt 25 år på gerningstidspunktet.

I alt drejer det sig om 2449 forløb. Heraf er der frasortet 46 unge på 15-17 år, som ikke er blevet vurderet egnet til afsoning i hjemmet, og som derfor aldrig har fået tilbuddet herom. Desuden er der frasortet 54 forløb, som ikke var afsluttede på dataindsamlingstidspunktet. Da det er ukendt, hvordan disse sager ender, er det fundet mest korrekt at udelade dem af analysen. Det betyder, at den endelige undersøgelsespopulation angår 2349 forløb.¹⁰

Kriminalforsorgens klientsystem indeholder bl.a. følgende oplysninger vedrørende de ovennævnte forløb inden for rammerne af fodlænkeordningen:

- Informationer om domfældte: Alder, køn, kriminalitetens art og strafflængde.
- Informationer om tidspunkter for hændelser i forløbet: Dato for fremsendelse af informationsbrev, dato for klientens ansøgning/afvisning af tilbuddet, dato for kriminalforsorgens tilladelse eller afslag på ansøgning, dato for påbegyndelse af afsoning i hjemmet, dato for eventuel afbrydelse af afsoningen.
- Begrundelser: Baggrunden for eventuelle afslag på ansøgninger eller for tilbagekaldelse af tilladelse.

5.2. Spørgeskemaundersøgelse

Undersøgelsens anden datakilde er en spørgeskemaundersøgelse vedrørende domfældte, som har fået tilbud om at ansøge om at afsones i hjemmet, men som ikke har ansøgt herom. Der er tale om en ganske kortfattet spørgeskemaundersøgelse, der er udarbejdet af kriminalforsorgen, og som indeholder information om alder, køn, kriminalitetens art, strafflængde, boligforhold og civilstand for de domfældte samt grunden eller grundene til, at de pågældende ikke har ansøgt om afsoning i hjemmet.

Spørgeskemaet er sendt til fængslerne, hvor fængselspersonalet er blevet anmodet om at udlevere skemaet til de (navngivne) indsatte, der ikke har ansøgt om afsoning i hjemmet, samt at hjælpe dem med at udfylde skemaet og returnere det til Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Der er modtaget i alt 425 udfyldte spørgeskemaer, som er besvaret i perioden 17. februar 2007 til 13. oktober 2008, altså en noget længere periode end den, undersøgelsen i øvrigt dækker over. Der er valgt at inkludere alle spørgeskemaer, og ikke kun dem, der angår samme periode som ovennævnte population. Der er ikke kendskab til, hvor mange domfældte der er anmodet om at udfylde et spørgeskema, men estimeret ud fra andelen, som ifølge kriminalforsorgens klientsystem ikke har

¹⁰ I rapporten tales der typisk om 'personer', men analyseenheden angår reelt forløb. Der er således 34 personer, som har fået to informationsbreve i løbet af undersøgelsesperioden, og disse personer indgår derfor i opgørelser to gange.

ansøgt (se også figur 1 nedenfor), drejer det sig antagelig om mindst 1300.¹¹ Det betyder, at svarprocenten er ret lav – på godt 30 pct. Hvorvidt de, der har valgt at deltage i spørgeskemaundersøgelsen, udgør et repræsentativt udsnit af alle, vides ikke, jf. dog også senere.

6. Karakteristik af undersøgelsespopulationen

Over halvdelen af de domfældte, der er tilsendt et informationsbrev fra kriminalforsorgen om at kunne afsone i hjemmet, er dømt for overtrædelse af færdselsloven (52 %). De fleste af de øvrige har overtrådt straffeloven (39 %), mens nogle få procent er dømt for overtrædelse af særlove ud over færdselsloven, jf. tabel 1. Næsten alle øvrige særlovsovertrædelser angår lov om euforiserende stoffer. Endelig angår 6 pct. af sagerne personer, der skal afsone en straf på grund af overtrædelse af vilkår. De fleste af disse sager vedrører færdselslovsovertrædelser.

Tabel 1. Dømte, der har modtaget informationsbrev, fordelt efter kriminalitetens art.

	Antal	Procent
<i>Straffelovsovertrædelser</i>	917	39 %
Heraf		
- tyveri, hæleri m.v.	104	4 %
- røveri	11	0 %
- brugstyveri af motorkøretøj	20	1 %
- andre ejendomsforbrydelser	24	1 %
- vold og trusler	610	26 %
- anden personfarlig kriminalitet	19	1 %
- øvrige straffelovsovertrædelser	129	5 %
<i>Færdselslovsovertrædelser</i>	1227	52 %
<i>Øvrige særlovsovertrædelser</i>	53	2 %
<i>Vilkårsovertrædelse</i>	152	6 %
I alt	2349	100 %

Næsten alle domfældte er mænd, idet kun 3 pct. er kvinder. Det svarer nogenlunde til den generelle overrepræsentation af mænd blandt personer, der idømmes en ubetinget fængselsstraf.

Medianalderen på tidspunktet, hvor den dømte får tilsendt informationsbrevet, varierer i meget høj grad med kriminalitetens art.¹² Det skyldes, at undersøgelsen som nævnt inkluderer samtlige færdselslovsovertrædere, der opfylder kravet om straffens længde, men kun øvrige domfældte, der på gerningstidspunktet ikke var fyldt 25 år. Færdselslovsovertrædernes medianalder er derfor noget højere end de øvriges, nemlig på 40 år, jf. tabel 2. Også vilkårsovertrædere har en forholdsvis høj medianalder, 39 år, mens den som forventet er lav for straffelovsovertrædere og dem, der er dømt for ikke-færdselsrelaterede særlovsovertrædelser, henholdsvis 21 og 22 år.

¹¹ En del af spørgeskemaperioden angår tiden efter seneste lovændring, som inkluderer en større gruppe potentielle ansøgere.

¹² Medianen er den værdi, den midterste observation har, når observationerne eller dataene er ordnet efter stigende eller faldende observationsværdi.

Tabel 2. Median for personernes alder og længden af den ubetingede straf fordelt efter kriminalitetens art.

	Medianalder	Median for strafflængden (dage)
Straffelovsovertrædere	21	40
Færdselslovsovertrædere	40	30
Øvrige særlovsovertrædere	22	26
Vilkårsovertrædere	39	20
Alle	27	30

Tabel 2 viser også medianen for længden af den idømte ubetingede straf. Den er længst for straffelovsovertrædere og kortest for dem med vilkårsovertrædelser.

Med hensyn til de personer, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, er karakteristika ved denne gruppe oplyst i tabel 3. Med henblik på at vurdere gruppens repræsentativitet er den sammenlignet med den del af ovenstående population, som ikke har ansøgt om at afsone i hjemmet. Som det ses, ligner de to grupper hinanden meget, idet der dog er relativt flere straffelovsovertrædere og relativt færre vilkårsovertrædere, som har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen sammenlignet dem fra forløbsudsnittet. På baggrund af de – ganske vist noget sparsomme – oplysninger, der foreligger om personerne, er der dog ikke noget, der tyder på, at gruppen, der har besvaret spørgeskemaet, ikke skulle være repræsentativ for alle dem, der ikke har ansøgt om at afsone i hjemmet.

Tabel 3. Karakteristika ved spørgeskemapopulation og ved den del af forløbspopulationen, som ikke har ansøgt om at afsone i hjemmet.

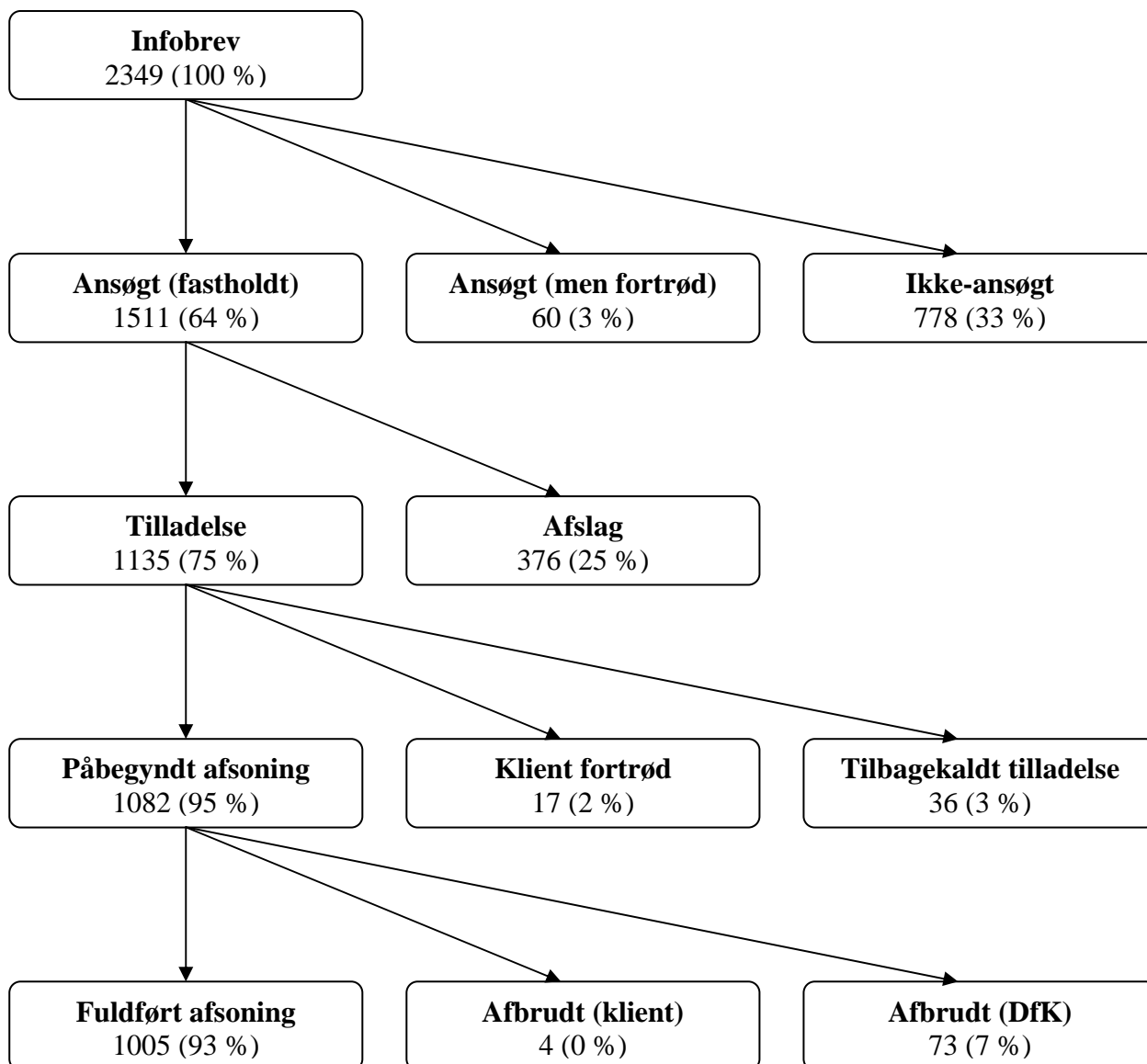
	Spørgeskemaundersøgelsen (n=425)	Forløbsudsnittet (n=828)*
Procent mænd	96 %	97 %
Median alder	31	31
Median dage ubetinget straf	30	30
Kriminalitetens art		
- Straffelovsovertrædelse	41 %	35 %
- Færdselslovsovertrædelse	54 %	53 %
- Øvrige særlovsovertrædelse	2 %	2 %
- Vilkårsovertrædelse	3 %	9 %

* Inkluderer 778 personer, som ikke har ansøgt, og 60 personer, som har ansøgt, men senere fortrudt.

7. Oversigt over forløb

Figur 1 viser forløbet fra udsendelse af informationsbrev til afslutning af afsoning i hjemmet. Oplysninger om, hvor mange der frasorteres ved den indledende visitation, haves ikke. På baggrund af oplysninger om tilgang af samtlige domme på maksimalt 3 måneders fængsel i undersøgelsesperioden ser det dog ud til, at omkring en tredjedel af dommene frasorteres ved den indledende screening.

Figur 1. Forløb fra udsendelse af informationsbrev til afsluttet afsoning i hjemmet.

Det bemærkes, at eventuelle mangler i undersøgelsesmateriale er søgt korrigeret med henblik på beskrivelse af forløbet. Såfremt der f.eks. ikke foreligger oplysninger om, at personen har ansøgt om at afsone i hjemmet, men det fremgår, at personen reelt er påbegyndt en afsoning i hjemmet, er det antaget, at personen har ansøgt herom. På tilsvarende måde er det antaget, at der i en sådan situation foreligger en tilladelse til afsoning i hjemmet, selv om oplysninger herom ikke foreligger.

Af figur 1 fremgår, at to tredjedele af dem, der har modtaget et informationsbrev om muligheden for at afsone i hjemmet, har ansøgt kriminalforsorgen herom.¹³ Nogle få fortryder dog inden, kriminal-

¹³ Reelt er procentandelen, der ansøger, en smule højere, idet for de 54 forløb, der er udeladt af analysen, jf. det tidligere, i alle tilfælde er kendskab til, at de har ansøgt om at kunne afsone i hjemmet.

forsorgen har taget stilling til spørgsmålet om egnethed. Andelen, der vælger at ansøge om muligheden om at afsone i hjemmet, er i denne undersøgelse noget højere, end den var, da fodlænkeordningen alene omfattede færdselslovsovertrædere, idet den på det tidspunkt kun var omkring 50 pct.¹⁴

Det ses videre af figuren, at tre fjerdedele af dem, der ansøger (og fastholder ansøgningen), findes egnede til afsoning i hjemmet og gives tilladelse hertil. Der er altså en fjerdedel af ansøgerne, som kriminalforsorgen ikke finder egnede, jf. det senere.

Af dem, der får tilladelse til afsoning i hjemmet, påbegynder langt de fleste – nemlig 95 pct. – afsoningen i hjemmet. Forinden er der nogle få af klienterne, der fortryder, ligesom kriminalforsorgen i nogle få tilfælde tilbagekalder tilladelsen.

Endelig ses, at det også er langt de fleste af dem, der påbegynder afsoningen i hjemmet, som gennemfører dette uden problemer.

Samlet set er det 43 pct. af alle dem, der får et informationsbrev om fodlænkeordningen, som gennemfører en afsoning i hjemmet.

7.1. Varighed af forløbet

Tabel 2 viser, hvor lang tid der går mellem de forskellige forløbstrin. Hele forløbet, fra informationsbrev til påbegyndelse af afsoning i hjemmet, varer i gennemsnit 134 dage med en median på 109 dage.

Det trin i processen, som især tager tid, er udarbejdelsen af en egnethedsvurdering.

*Tabel 2. Varighed af de forskellige trin i forløbet. I dage.**

	Antal	Gennemsnit	Median
Fra informationsbrev til ansøgning	1502	14	9
Fra ansøgning til tilladelse	1126	90	61
Fra tilladelse til indsættelse	1082	32	31
Hele forløbet	1082	134	109

* Ansøgningsdatoen mangler i ni sager. Antallet af sager i tabel 2 er derfor mindre end i figur 1.

¹⁴ Kriminalforsorgen oplyser, at de i perioden 1. marts 2005 til 20. april 2006 sendte 1316 informationsbreve til domfældte og modtog 705 ansøgninger.

8. Trin i forløbet

I det følgende skal de enkelte trin i forløbet omtales lidt nærmere, herunder den information der foreligger om begrundelser for afslag m.v.

8.1 Ansøgere og begrundelsen for ikke at ansøge

Figur 1 viser, at det først og fremmest er ved ansøgningstidspunktet, der er et markant bortfald af potentielle hjemmeafsonere. Mere end en tredjedel falder fra, først og fremmest fordi de ikke har ansøgt, og i mindre grad fordi de senere fortrød ansøgningen.

Den spørgeskemaundersøgelse, der er gennemført, kan belyse baggrunden for, at den domfældte har foretrukket at afsone sin straf i et fængsel i stedet for derhjemme. I spørgeskemaet er der angivet 15 mulige grunde til ikke at ansøge om at afsone i hjemmet. Desuden har det været muligt også at oplyse om andre årsager til ikke at ansøge. Figur 2 viser de svar, der er givet på spørgsmålet om grunden til ikke at ansøge. Det har været muligt at angive flere grunde. I gennemsnit har hver af de adspurgte angivet godt to begrundelser for ikke at ansøge.

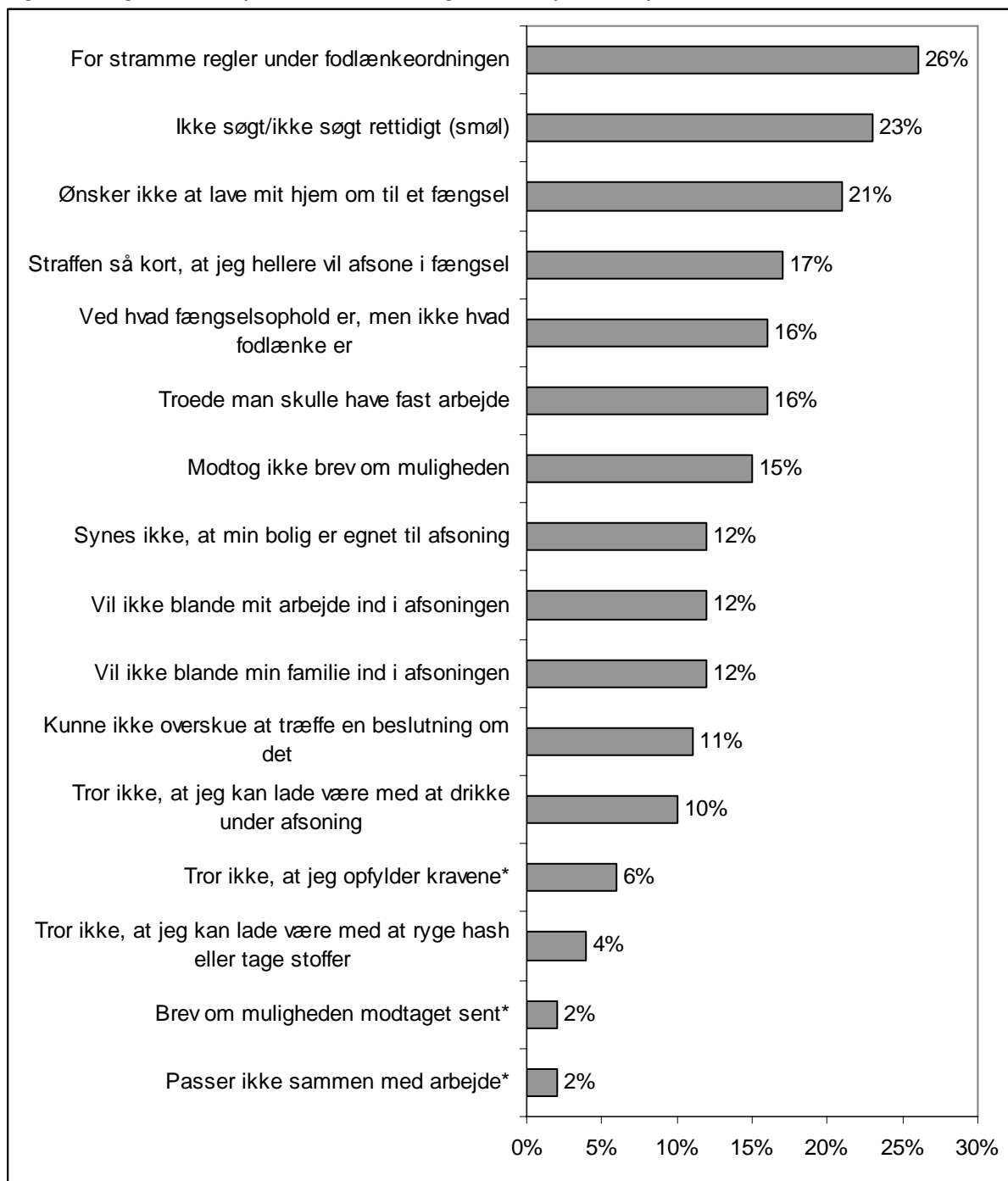
Som det ses af figuren, er der mange, der begrundet afvisningen af hjemmeafsoningsmuligheden med, at reglerne er for stramme. Det må således anses for at være vilkårene for hjemmeafsoning, der ses som en forhindring for at ansøge. Til denne gruppe hører også dem, der ikke ønsker at lave deres hjem om til et fængsel (21 pct.), blande deres arbejdsplads (12 pct.) eller familien ind i afsoningen (12 pct.) samt dem, der mener, at de kan få svært ved enten at lade være med at drikke (10 pct.) eller ryge hash m.v. (4 pct.). Sammenlagt er det næsten halvdelen (48 pct.) af de adspurgte, der begrundet den manglende ansøgning med et eller flere af disse forhold.

Der er også en stor gruppe (23 pct.), der muligvis ville have ansøgt, men ikke har fået gjort dette, i hvert fald ikke i tide. Yderligere angiver 15 pct., at de ikke har modtaget et brev om muligheden, mens 2 pct. oplyser, at brevet er kommet så sent, at de ikke har nået at ansøge. De 11 pct., som angiver, at de ikke har kunnet overskue at træffe en beslutning om afsoningsformen, skal muligvis også nævnes i denne forbindelse, idet ansøgningsfristen kan have influeret herpå. Sammenlagt er det 43 pct., som angiver en eller flere af disse begrundelser. Såfremt der er et ønske om at få flere dømt til at afsone i hjemmet, kunne dette give anledning til at overveje, om ansøgningsfristerne bør ændres, eller om der bør være en eller anden form for opfølgning på informationsbrevet fra kriminalforsorgen. Ansøgningsfristen for dem, der er dømt for vold, er ganske kort, og der er da også relativt mange af dem, der er dømt for vold, der angiver en af de ovennævnte begrundelser for ikke at ansøge.

Det skal i den forbindelse også nævnes, at den informationsfolder, den domfældte modtager sammen med informationsbrevet, ikke gør så meget ud af de mange åbenlyse fordele, der kan være ved

afsoning i hjemmet. En tydeligere fremhævelse heraf vil muligvis kunne medføre, at flere får ansøgt om at kunne afsone i eget hjem.

Figur 2. Begrundelser for at ikke at ansøge om at afsone i hjemmet.

* Kategorier, der er dannet på baggrund af besvarelsene.

Misforståelse af betingelserne kan også være grunden til, at nogle ikke har ansøgt. 16 pct. oplyser således, at de troede, de skulle have fast arbejde for at kunne komme i betragtning, og andre 6 pct. angiver andre forhold, som de har ment forhindrede afsoning i hjemmet. På dette område vil en æn-

dring af de formuleringer, der anvendes i nævnte informationsfolder, muligvis også kunne mindske omfanget af misforståelser. Således fremhæves som betingelse i pjecen, at ”Du skal være i job, uddannelse eller anden form for beskæftigelse”, mens det mindre tydeligt af den efterfølgende tekst fremgår, at ”Hvis du er arbejdsløs, kan Kriminalforsorgen måske hjælpe med at skaffe dig en eller anden form for beskæftigelse under afsoningen”.

Endelig er der nogen, som foretrækker fængslet frem for afsoning i hjemmet. 17 pct. gør det, fordi straffængden er kort, mens 16 pct. oplyser, at beslutningen (også) skyldes, at de kender fængselsforholdene, mens fodlænkeordningen er dem ukendt. Sammenlagt angiver en fjerdedel af de adspurgte en af disse eller begge begrundelser for ikke at ansøge.

Som nævnt er det mange af de adspurgte, der angiver flere forskellige begrundelser for ikke at ansøge, hvilket gør det vanskeligt præcis at pege på, hvad der især har betydning for, at en del ikke ansøger om muligheden for at afsone i hjemmet. Af dem, der alene angiver begrundelser inden for én af de ovennævnte grupper af begrundelser, er der dog især mange – 23 pct. af samtlige interviewede – som angiver, at det skyldes for sen ansøgning m.v. Der er ligeledes mange – en femtedel af samtlige – som oplyser, at det skyldes stramme regler og vilkår for afsoning i hjemmet. I denne forbindelse kunne det måske være en idé at overveje, om sprogbrugen i informationsfolderen har betydning herfor. Eksempelvis står der – i forbindelse med kravet til bolig – at ”Dine boligforhold skal være sådan, at Kriminalforsorgen kan overvåge og kontrollere dig.” Denne sprogbrug kan muligvis skabe fejlagtige forestillinger hos nogle af de potentielle ansøgere og demotivere dem.

I øvrigt kan nævnes, at de, der ikke har ansøgt, adskiller sig fra dem, der har, ved at de gennemgående har lidt kortere straf. Det er således 58 pct. af dem, der ikke har ansøgt, der har en straffængde på maksimalt 30 dage mod 47 pct. af dem, der har ansøgt. Det betyder også, at der er relativt flere færdselslovsovertrædere blandt dem, der ikke har ansøgt.

8.2. Afslag på ansøgning om at afsone i hjemmet

En fjerdedel af de personer, der ansøger om at afsone i hjemmet, får afslag. Tabel 3 viser de begrundelser, kriminalforsorgen har givet for afslag på ansøgningen. Det ses, at det hyppigst begrundes med, at den domfældte har andre verserende sager, er indsat eller har uafsonede domme. Godt en tredjedel af alle afslag er begrundet heri. Manglende medvirken i egnethedsvurdering, manglende medvirken i personundersøgelse eller uvillighed til at udføre samfundstjeneste eller underkaste sig behandling mod misbrug af alkohol er begrundelsen for afslag i 21 pct. af sagerne. En næsten lige så stor andel udgør de afslag, der vedrører den dømtes egnethed. En femtedel af afslagene er begrundet hermed, og majoriteten af disse afslag angår enten mangel på egnet beskæftigelse eller mangel på egnet bolig. I forhold til den samlede mængde ansøgere er det dog en forholdsvis lille gruppe, der på baggrund af personlige forhold m.v. ikke findes egnede til at afsone i hjemmet, nemlig 5 pct.

Endelig ses af tabellen, at 12 pct. afvises, fordi der er ansøgt for sent.

Tabel 3. Kriminalforsorgens begrundelse for at afslå ansøgningen om afsoning i hjemmet.

	Antal	Procent
Andre kriminelle forhold		34 %
- Verserende sag(er)	109	29 %
- Indsat i fængsel eller varetægt	1	0 %
- Uafsonede dom/domme	16	4 %
Manglende medvirken/motivation		21 %
- Ikke deltaget i personundersøgelse m.v.	44	12 %
- Ikke medvirket i egnethedsundersøgelse	34	9 %
Vurderet uegnet		20 %
- Ikke egnet beskæftigelse	31	8 %
- Ikke egnet bopæl	16	4 %
- Mangler samtykke fra medbeboer over 18 år	1	0 %
- Antages ikke at kunne overholde vilkår	3	1 %
- Alkoholmisbrug	11	3 %
- Narkotikamisbrug	11	3 %
Ansøgt for sent for behandling inden afsoning	46	12 %
Andet	30	8 %
Uoplyst	23	6 %
I alt	376	100 %

8.3. Tilbagekaldelse af tilladelse til at afsone i hjemmet

Af de 1135 domfældte, der har fået tilladelse til at afsone i hjemmet, tilbagekalder kriminalforsorgen, inden afsoningen er påbegyndt, denne tilladelse for 36 personers vedkommende. Begrundelserne for disse tilbagekaldelser vises i tabel 4. Som det fremgår tilbagekaldes en stor del som følge af ny kriminalitet eller fængsling. Ændringer i boligforhold m.v. samt misbrug, der må antages ikke tidligere at have været bemærket, er årsag til de fleste øvrige tilbagekaldelser.

Tabel 4. Kriminalforsorgens begrundelse for tilbagekaldelse af tilladelse.

	Antal	Procent
Ikke længere egnet pga. misbrug m.v.	5	14 %
Ikke længere egnet pga. ændrede boligforhold, beskæftigelse m.v.	11	31 %
Fængsling eller nyt strafbart forhold	12	33 %
Andet	8	22 %
I alt	36	100 %

8.4. Afbrydelse af afsoning i hjemmet

Fodlænkeforløbet viser, jf. figur 1, at kriminalforsorgen i 73 tilfælde, eller 7 pct. af dem, som påbegynder en afsoning i hjemmet, afbryder den påbegyndte afsoning. Tabel 5 viser de begrundelser, der gives herfor. I langt de fleste tilfælde skyldes afbrydelsen, at den domfældte overtræder vilkårene, herunder først og fremmest vilkåret om ikke at drikke alkohol. To tredjedele af alle afbrydelser

sker som følge heraf. De fleste øvrige afbrydelser sker på grund af ny kriminalitet, at den dømte forlader bopælen på tidspunkter, hvor det ikke er tilladt, eller udebliver fra den skemalagte beskæftigelse.

Tabel 5. Kriminalforsorgens begrundelse for afbrydelse under afsoning.

	Antal	Procent
1. Overtrådt vilkårene	71	98 %
- Indtager alkohol	49	67 %
- Indtager stoffer	2	3 %
- Begår nyt strafbart forhold	5	7 %
- Forlader bopæl uden for skema	9	12 %
- Udebliver fra arbejde	4	5 %
- Udebliver fra program	1	1 %
- Samarbejder ikke ift. tilsyn	1	1 %
2. Ændrede forhold vedr. bolig, beskæftigelse eller samtykke	1	1 %
3. Andet	1	1 %
I ALT	73	100 %

8.5. Det samlede forløb

Det er undersøgt, hvorvidt udgangspopulationen – altså de, der tilsendes informationsbrev fra kriminalforsorgen – adskiller sig fra slutpopulationen, dvs. dem, der gennemfører afsoning i hjemmet. Det viser sig, at der ikke er klare forskelle mellem disse grupper med hensyn til køn, alder, kriminalitetens art og strafflængde. Der er dog nok næppe tvivl om, at såfremt undersøgelsen havde inkluderet andre oplysninger – om f.eks. personernes tidligere kriminalitet og sociale forhold – ville der have vist sig en forskel mellem grupperne.